

Mõjude analüüsi valmistehnikaid¹

Järgnev ülevaade neljast mõjude analüüsis kasutatavast meetodist on üldine sissejuhatus eeskätt poliitikavalikute majanduslike mõjude väljaselgitamiseks. Neist esimesed kaks, kulu-tulu analüüs ja kulu-tõhususe analüüs, on mõeldud abistama ametnikke olukorras, kus on kättesaadav või võimalik konstrueerida informatsioon tegevuste tagajärgede rahaliste mõjude kohta. Ka kolmas meetod, standardkulu mudel, eeldab majanduslike mõjude analüüsimisel ettevõtetele tekitatava halduskoormuse rahalist väljendamist. Viimane meetod, mitmekriteeriumi analüüs, on rakendatav olukordades, kus mõjude rahaline väljendamine pole (lõpuni) võimalik või otstarbekas, kuid mitterahalisi mõjusid tuleb otsustamisel arvesse võtta. Mitmekriteeriumi analüüs erineb teistest ka selle poolest, et selle osana on nõutav kriteeriumidele kaalu andmine, mis on selgelt väärtushinnanguline, kahandades selle tehnika analüütilist potentsiaali olulisel määral.

1. Kulu-tulu analüüs

Põhiküsimus: kas ja kui suures ulatuses oodatavad tulud ületavad oodatavaid kulusid?

Eesmärk: jõuda selgusele, kas plaanitud tegevust peaks ellu viima ning kui jah, siis millises ulatuses. Selleks hinnatakse tegevuse kulusid ja tulusid rahaliselt, et võimaldada otsuste tegijatel lihtsamini valida erinevate võimaluste vahel. Kui tulude ja kulude hindamine ei ole rahaliselt (lõpuni) võimalik või otstarbekas, võib loetleda ka meetme rakendamisega kaasnevaid kasusid ja kahjusid.

Eelised:

- läbipaistvus ja sellest lähtuv vastutuse selgus;
- ühtse väärtusühiku (raha) olemasolu nii kuludel kui ka tuludel;
- võrreldavus – poliitika tulemuslikkust on lihtne seostada kogu ühiskonna kasuga ja on võimalik võrrelda väga erinevaid programme.

Puudused:

- täielik kulu-tulu analüüs on keerukas ja aeganõudev (eriti tulude rahas arvestamine, nt inimese elu hindamine);
- on tundlik hooletu, naiivse või ebaausa rakendamise korral;
- ei arvesta eriti võrdsuse ja kohasuse kriteeriumidega, kuna peamine rõhk on majanduslikul tõhususel.

Kasutamine:

1. Analüüsi probleemi olemust, määra selle põhjal kindlaks tegevuse eesmärk ja võimalikud lahendusmeetmed eesmärgi saavutamiseks.
2. Lähtudes tegevuse eesmärgist ja sellest tulenevast sihtrühmast (inimene, inimgrupp, asutus, ettevõtlussektor, riik, maailm) määra erinevate võimalike meetmete mõjud. Oluline on tuua välja iga üksiku lahenduse kõik mõjud (tulud ja kulud), sh:
 - 2.1. nii soovitavad kui ka ebasoovitavad;
 - 2.2. otsesed ja kaudsed või ka esmased ja teisesed (kaudsed on mõjud, mis ei olnud tegevuse põhieesmärgiks, aga võivad avalduda sellegipoolest, samal ajal kui otsesed mõjud on tavaliselt seotud tegevuse enimväärtustatud eesmärkidega. Nt neljarealise

¹ Järgnev ülevaade neljast mõjude analüüsis kasutatavast meetodist ei pretendeeri täielikkusele ega välista teiste tehnikate või meetodite kasutamist. Väljatoodud nelja meetodit võib pidada küllalt laialt kasutatavateks, et tunda nende põhiolemust ja lähenemisviisi.

Tallinna–Tartu maantee ehitamise otsesteks tuludeks on vähenenud liiklusõnnetused ja aja kokkuvõtte, aga kaudseteks kuludeks on Edelaraudtee kliendibaasi vähenemisest tulenev ettevõtte majandusliku olukorra halvenemine);

- 2.3. materiaalsed ja mittemateriaalsed või ka otseselt mõõdetavad ja kaudselt mõõdetavad (otseselt mõõdetavate mõjude konkreetset väärtust on võimalik määrata, lähtudes turul valitsevatest hindadest, kaudselt mõõdetavate kulude ja tulude puhul määratakse hind hinnanguliselt. Nt neljarealise Tallinna–Tartu maantee ehitamise materiaalsed kulud on kulu asfaldile, kruusale ja tööjõule, aga mittemateriaalsed tulud on nauding kiiremast sõidust);
- 2.4. sisemised ja välimised mõjud sihtgrupi suhtes (tuleb välja tuua ainult hinnatavast tegevusest tulenevad mõjud, kuid arvestada ka mõjudega, mis võivad avalduda mujal kui konkreetse tegevuse sihtrühma juures. Nt kinnisvaraarendus keskkonnas mõjutab ka teisi linnaosi – elanike arv, nende sotsiaalne taust jne);
- 2.5. NB! avaliku sektori tegevuste puhul tuleks vältida ümberjagamise teel tekkinud kulude ja tulude määramisest (st kus kasu tuleneb rahaliste tulude nihkest, kus ühe grupi tulud suurenevad teise grupi kulude suurenemise arvel, nt seoses kinnisvaraarendusega ühe piirkonna kaupluste tulu suureneb teise piirkonna arvel) ning tuua välja reaalsed kulud ja tulud, st kus tehtud kulutused ja saadav kasu ka reaalset summeerituna suurendab tulusid ja toimub puhastulu reaalne kasv.

3. Oluliste tulude ja kulude väärtuse rahalisel kujul hindamine (kvantifitseerimine):

- 3.1. väärtuse hindamisel on tavaliselt sobivaks indikaatoriks turuhind, kui see on olemas ja õige. Samas võivad turuhinnad olla moonutatud tulenevalt mittetäielikust konkurentsist, monopolide või oligopolide tõttu, valitsuse subsidiumide tõttu ja nn ühiskondlike kaupade puhul (puhas õhk). Sellisel juhul on võimalik kasutada järgmisi võimalusi mõjude väärtuse rahalisel kujul hindamiseks:
 - maksevalmiduse arvutamine – maksevalmidus tähendab suurimat summat, mida indiviid oleks nõus maksma, kui tema panus mõjutaks tegevuse elluviimist või elluviimata jätmist. Seega ei ole see summa, mida ta oleks sunnitud tegelikkuses maksma. Maksevalmidust arvutatakse tihti, et määrata, kas ühte või teiste kaupa peaks pakkuma ühiskondliku kaubana. Tavaliselt kasutatakse sellistel juhtudel avaliku arvamusuuringuid, kus püütakse välja selgitada inimeste tegelikud huvid;
 - alternatiivkulu – alternatiivkulu teooria lähtub eeldusest, et teatud ressursi tegelik hind ei ole tema soetamiskulu ega ka selle valitsev turuhind, vaid parima kasutamata jäetud võimaluse väärtus. (Nt linn plaanib ehitada maale, mis osteti 25 aastat tagasi 1500 euro eest, tuhastusahju. Ainus kaalumisel olev alternatiiv on selle maa kasutamine keskkooli laiendamiseks. Keskkooli laiendamisest ajapikku saadav puhastulu on hinnatud 15 000 eurole. Seega maatüki kasutamine tuhastusahju rajamiseks maksab tegelikult 15 000 eurot ja seda isegi siis, kui selle müük vabaturul tooks sisse palju vähem);
 - kompensatsioonikulud – kaudselt mõõdetavate kulude ja tulude väärtust (soovimatud välised kulud nagu looduskahjustus) saab arvutada nende vältimiseks või saavutamiseks vajaliku ettevõtmise hinna kaudu. Näiteks kasu, mida saadakse reostusvastase programmi elluviimisest, saab arvutada tervishoiu kokkuhoitava rahaga, kuna inimesed nakatuvad vähem kopsuvähki ja muudesse kroonilistesse haigustesse;
 - teadaolevate eelistuste kasutamine – kui ühe avaliku sektori tegevuse või immateriaalse mõju turuhind pole teada, aga on teada ligilähedase tegevuse või immateriaalse mõju hind, siis on võimalik seda kasutada mõju väärtuse rahas väljendamiseks.

4. Oluliste tulude ja kulude rahalise väärtuse ajaliselt võrreldavale kujule viimine (diskonteerimine). Siinkohal on oluline pidada silmas järgmist:
 - 4.1. raha väärtus ajas muutub seoses intressikuluga. Intress on raha laenamise kulu. Raha väärtus ajas muutub seoses võimalustega kasutada raha teistes tegevustes;
 - 4.2. raha tulevikuväärtus (TV) sõltub raha nüüdisväärtusest (NV, st väärtus praegusel hetkel), intressimäärast (i) ja möödunud aastate arvust (n):

$$TV = NV \times (1+i)^n.$$
 Nt 1000 euro väärtus kahe aasta pärast, kui intress on 10%, on: $1000 \times (1+0,1)^2 = 1210$. Mida kõrgem intress ja mida kaugemas tulevikus me raha tulevikuväärtust arvutame, seda suurema tulevikuväärtuse saame. Diskonteerimisel hinnatakse intressimääraks tavaliselt 5–10%;
 - 4.3. raha nüüdisväärtuse arvutamiseks on vajalik tulevikuväärtus jagada intressimäära ja arvu 1 summaga astmes aastate arv. Mida kaugemas tulevikus saabuva tulu või tehtava kulu nüüdisväärtust arvutame ja mida kõrgem on intressimäär, seda väiksema tulu või kulu nüüdisväärtuse saame.
5. Tulude ja kulude võrdlemine – puhastulu või kulude ja tulude vahekord:
 - 5.1. puhastulu reeglit saab kasutada erinevate lahenduste hindamisel, mis on oma suuruselt sarnased. NB! Oluline on hinnata diskonteeritud tulude ja kulude vahekorda;
 - 5.2. kulude ja tulude vahekord – kui lahendused on suuruselt ja mahult erinevad (nt investeeringute maht on erinev), on kasulik analüüsida kulude ja tulude vahekorda. Tavaliselt kiidetakse tegevus heaks, kui selle tulude ja kulude (kogutulu jagatud kogukuluga) vahekord on suurem kui 1, ning lükatakse tagasi, kui vastav suhe on väiksem kui 1. Teine võimalus on, et otsus langetatakse tegevuse kasuks, millel on võrreldes konkureerivate tegevustega suurim tulude ja kulude vaheline suhe;
 - 5.3. tegevuse sisemine tulusus (*internal rate of return*) – diskonteerimismäär, mis määrab investeeringu tulemusel saadava tulu nüüdisväärtuse, mis on võrdne investeeringu tegemiseks vajalike kulutustega (intressimäär, kui nüüdisväärtus = 0).
6. Tundlikkuse analüüs – tundlikkuse analüüsi kasutatakse juhul, kui mõnede kulu-tulu analüüsi käigus kogutud andmete paikapidavuse suhtes on ebakindlus. Me küll eeldame, et tulud ja kulud on hinnatud täpselt, aga osa andmetest võib olla kogutud oletuste abil (kui andmetes on lüngad) või on tegemist keeruliselt määratavate andmetega (nt tulevikuennustuste täpsus on alati mingis osas teadmata). Lisaks on alati andmehulgas mõned arvud teistest olulisemad. Tundlikkuse analüüsi eesmärgiks on selgitada välja, millest sõltub meie otsus kõige enam. Tundlikkuse analüüs sobib eriti hästi mõne põhieelduse muutumise tagajärgede uurimiseks, tehes seda tundlikkuse arvutamise kaudu. Põhiküsimus: kui tundlik on lõplik otsus kasutatud hinnangute suhtes? Tundlikkuse analüüsi tegemisel:
 - 6.1. määra kindlaks kriitiliselt tundlikud tegurid ehk need tegurid, mis hinnangute muutumisel muudavad kogu soovituste paketti. Selleks määra kindlaks kõik probleemi lahendamiseks olulised tegurid (nt diskonteerimismäär, suurimad kuluartiklid, tootlikkus jne) ning testi ühe teguri kõiki võimalikke väärtusi, muutmata samal ajal teisi tegureid, et näha, kas mõni neist võib mõjutada otsust (nt et tegevus ei ole enam tasuv või muutub eelistatud lahenduste järjestus). Selle tulemusena selguvad tundlikud tegurid;
 - 6.2. seejärel on võimalik testida tundlikke tegureid, et näiteks selgitada välja, milliste tundlike tegurite väärtuste puhul oleks tegevus veel või juba teostatav või millisel juhul muutuksid erinevad tegevused võrreldavateks (tasuvusanalüüs);

6.3. sellele järgnevalt on omakorda võimalik arutleda tõenäosuse üle, mille puhul tundliku teguri muutumine mõjutaks otsust.

2. Kulu-tõhususe analüüs

Põhiküsimus: kuidas saavutada soovitud tulemus vähima kuluga?

Eesmärk: hinnata, milline tegevus võimaldab saavutada soovitud eesmärgi vähima kuluga. Kulutõhususe analüüs on üks osa kulu-tulu analüüsist, milles väljundeid ei hinnata rahaliselt, vaid tulu jääb n-ö naturaalses (mitterahalistes) ühikutes hinnatavaks. Selliselt saab võrrelda aga ainult sama eesmärgiga tegevusi.

Eelised:

- puudub vajadus hinnata tulusid rahalisel kujul täpselt ja kasutada selleks erinevaid meetodikaid (maksevalmidus jne);
- võimaldab saada teada, kuidas piiratud eelarve (ressursside) korral saavutada maksimaalne tulemus.

Puudused:

- ei ole võimalik kasutada erinevate tulemustega/eesmärkidega tegevuste võrdlemiseks.

Kasutamine:

1. eesmärgi ja mõjude kindlaksmääramine sarnaselt kulu-tulu analüüsiga (vt kulu-tulu analüüsi etapid 1 ja 2);
2. oluliste kulude väärtuse rahalisel kujul hindamine sarnaselt kulu-tulu analüüsiga (vt etapp 3). NB! Tulusid rahalisel kujul ei hinnata, vaid hinnatakse tegelikes ehk naturaalses ühikutes. Nt ei hinnata säästetud inimesid rahas, vaid hinnatakse ainult säästetud inimeste hulka;
3. seejärel on võimalik hinnata nt ühe inimese säästmiseks (või ka muu väljundi saavutamiseks) tehtavate kulutuste suurust erinevate tegevuste puhul, reastada need lähtudes inimese säästmisega seotud kuludest ning otsustada sellise tegevuse kasuks, mille puhul ühe inimese säästmine maksab kõige vähem (s.o kõige kulu-tõhusam tegevus);
4. vajaduse korral on võimalik teha tundlikkuse analüüs (vt kulu-tulu analüüsi punkt 6).

3. Mitmekriteeriumi analüüs

Põhiküsimus: milline lahend valida, kui panna kõrvuti nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt hinnatavad positiivsed ja negatiivsed mõjud?

Eesmärk: hinnata, millised on erinevate stsenaariumide positiivsed ja negatiivsed mõjud olukorras, kus rahaliselt või kvantitatiivselt väljendatav informatsioon on puudulik ning arvesse tuleks võtta ka kvalitatiivset informatsiooni. Tugineb hinnatavatele kriteeriumidele, andes neile kaalu.

Eelised:

- arvestab probleemi mitmedimensionaalsust;
- võimaldab erinevat tüüpi andmete (rahaline, kvantitatiivne, kvalitatiivne) analüüsimist ja võrdlemist samas raamistikus, võttes arvesse ka ebakindluse taseme varieeruvust;
- võimaldab esitada olulised küsimused selgel ja läbipaistval moel ning tuua välja kaalumise kohad; □ võimaldab tõsta esile jaotusküsimusi;

Puudused:

- on subjektiivne, eriti etapis, kus ekspertidel tuleb anda kriteeriumidele suhteline tähtsus;
- kuna esitab erinevat tüüpi andmeid samas raamistikus, ei ole alati üheselt selge, kas kasud ületavad kahjusid;
- ei pruugi alati arvesse võtta ajadimensiooni.

Mitmekriteeriumi analüüs (MKA) sobib mõjude hindamiseks olukorras, kus napib kvantifitseeritavat või rahaliselt väljendatavat andmestikku. MKA püüdleb iga poliitikavaliku mõjude kohta käiva info süstemaatilise vastandamise poole. Seda saab teha näiteks huvirühmade või mõjude tüübi kaupa, või positiivsete ja negatiivsete mõjude kaupa. Selle meetodi puuduseks on, et parima või optimaalseima valiku väljatoomine pole võimalik, kuna üksteise suhtes tuleb kaaluda erinevat tüüpi infot (nt rahaliselt väljendatav, kvantitatiivne ja kvalitatiivne).

MKA raamistikku sobib täiendada hindamisraamistiku lisamisega. Sellisel juhul tehakse kvalitatiivselt väljendatav mõju võrreldavaks, andes igale mõjule hinnangu tähtsuse skaalal. Hinde andmine tugineb eksperdihinnangul, mille käigus vaadatakse üle kvalitatiivse sisuga informatsioon.

Ülevaade võimalikust hindamistabelist on esitatud alljärgnevalt.

Hinnang	Kirjeldus
++	Olemas tõendusmaterjal olulise täiendava majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasu kohta võrreldes <i>status quo</i> 'ga
+	Olemas tõendusmaterjal mõningase täiendava majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasu kohta võrreldes <i>status quo</i> 'ga
≈	Olemas tõendusmaterjal puuduva täiendava majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasu kohta võrreldes <i>status quo</i> 'ga
-	Olemas tõendusmaterjal mõningase kahaneva majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasu kohta võrreldes <i>status quo</i> 'ga
--	Olemas tõendusmaterjal olulise kahaneva majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasu kohta võrreldes <i>status quo</i> 'ga
?	Puudub tõendusmaterjal hindamiseks muutusi majandus-/sotsiaal-/keskkonnakasudes võrreldes <i>status quo</i> 'ga

Tüüpiline mitmekriteeriumi analüüsi protsess näeb välja järgmine:

1. Määratakse kindlaks eesmärgid.
2. Kirjeldatakse valikuid eesmärgi saavutamiseks.
3. Lepitakse kokku kriteeriumides, mida kasutada valikute hindamiseks (kriteeriumid peavad olema mõõdetavad, vähemalt kvalitatiivselt, nt skaalade abil; peavad olema selged; seotud eesmärgiga). Kriteeriumideks sobivad nt tõhusus, mõjususe, võrdsus vms.
4. Iga kriteeriumile antakse kaal, mis peegeldab selle suhtelist tähtsust otsuse seisukohast. Selleks kasutatakse näiteks huvigruppidega arutelu ja kokkuleppimist, ekspertide kaasamist vms.
5. Kaalutakse, kui hästi iga valik vastab kriteeriumile. Tulemuseks on skoor, mille alusel saab valikud järjestada ja kõrvutada nn nullvalikuga (nt teha mitte midagi).
6. Järjestatakse valikud, kombineerides skoores kaaludega.
7. Võidakse teha tundlikkusanalüüs, et testida järjestuse paikapidavust.

8. Järjestatakse valikud.
9. Võidakse analüüsida ka määramatuse mõju otsustusprotsessis (nt stsenaariumide abil).

Tulemused esitatakse tabelitena, kus võrdlevalt on esitatud võimalike sekkumiste tagajärjed sekkumiste erinevate viiside kaupa.

4. Standardkulu mudel

Põhiküsimus: milline on ettevõtete, mittetulundussektori, kodanike või avaliku halduse (sh kohaliku omavalitsuse tasand) halduskoormuse muutus?

Eesmärk: hinnata, kui suured kulud kaasnevad ettevõtetele, mittetulundussektorile, kodanikele või avalikule haldusele (sh kohaliku omavalitsuse tasand) seoses õigusaktidest tulenevate infokohustuste² täitmisega (see ongi halduskoormus). Nt käibedeklaratsiooni täitmine Maksu- ja Tolliametile, Statistikaameti aruannete täitmine, tegevuslitsentsi taotlemine, arve väljastamine kauba ostjale.

Eelised:

- tehniliselt rakendatav ja usaldusväärne;
- lubab rahuldava täpsusega hinnata halduskoormuse suurust ning tuvastada probleeme.

Puudused:

- kohati puuduvad riigil andmed erinevaid seadusesätteid täitvate ettevõtete arvu kohta, eriti kolmandatele isikutele esitatava info puhul (probleemi lahendamiseks tuleks võimaluse korral kasutada eksperdi hinnanguid või teha lisauuring);
- tulemus ehk halduskoormus võib sõltuda näiteks kasutatavast raamatupidamisprogrammist; sellest, kas teenus on sisse ostetud või mitte (nt raamatupidamisbürood, rahataotlusi täitvad konsultandid), kuid sisseostetavaid teenuseid kasutavate ettevõtete arv pole tihti teada; ettevõttevälise nõustamise kasutamisest;
- väga väikese segmendi võib välja jätta, kuna mõju lõpptulemusele on tühine;
- rahvusvaheline võrdlus on võimalik, aga väga suurte mõõndustega (nt Taani teeb erinevalt teistest riikidest vahet halduskuludel ja halduskoormusel).

Kasutamine:

1. infokohustuste olemasolu väljaselgitamine – esmalt koostatakse nimekiri konkreetse õigusaktiga või mingi valdkonna õigusaktidega või kõikide õigusaktidega kehtestatud infokohustustest ja sõnumitest (sh tuleb arvestada ka regulaarsete õigusaktidega kursishoidmise kuludega). Vajaduse korral võib hinnata iga infokohustuse ja sõnumi päritolu (kas Euroopa Liidu või riigisisest õigusaktist tulenev). Seejärel koostatakse loetelu infokohustuste täitjate ametialadest (nt ettevõtte juht, finantsjuht, raamatupidaja, kvaliteedijuht, sekretär). Väljaselgitatud infokohustuste ja sõnumite põhjal koostatakse lisaandmete kogumiseks küsimustik;
2. puudutatud ettevõtete hulgast edasiseks analüüsiks valiku tegemine ehk segmenteerimine – segmendid moodustatakse nii, et kaasatud oleks piisav arv kõigi infokohustuste täitjaid – piisavaks arvuks peetakse 5 ettevõtet. Segmenteerida võib lähtuvalt tegevusvaldkondadest (selle järgi võib üks ettevõtte reaalselt kuuluda ka mitmesse segmenti ning täita samu infokohustusi) või lähtuvalt erinevatest ettevõttegruppidest, mis ei kattu omavahel ja erinevad grupid täidavad kõik erinevaid kohustusi. Valim peaks vajaduse korral hõlmama ka erinevaid infokohustuste täitmise viise (nt kas elektrooniliselt või paberil), kas teenus on sisseostetud või mitte, erinevaid andmete töötlemisviise

² Infokohustus – õigusaktiga kehtestatud kohustus koguda, töödelda, edastada või säilitada informatsiooni riigi või kolmandate osaliste jaoks. Halduskoormus ei ole trahvid, maksud jm rahalised kulud, investeringud ja teised seaduse kohaldamise kulud.

(raamatupidamisprogramm, muud programmid), erinevates regioonides tegutsevaid ettevõtteid ja erineva suurusega ettevõtteid;

3. andmete kogumine – üldjuhul intervjuud ettevõtete ja ekspertidega. Eelistada tuleks suuliste intervjuude tegemist. Kindlasti tuleks teha prooviintervjuud, mille tulemuste põhjal saab küsimustikku parandada. Intervjueeritakse konkreetset infokohustuse täitjat (mitte ülemust). Kogutavad andmed ehk küsimused peaksid puudutama:
 - ametiala (palgainfo jaoks);
 - infokohustuse ühekordse täitmisega seonduvat ajakulu;
 - infokohustuse täitmise sagedust (kui pole seadusega kindlaks määratud) – sh kas see on ühekordne või regulaarne;
 - kasutatavaid infotöötlemise viise, sh uue infokohustuse puhul tuleks hinnata, kas kohustuse täitmine on võimalik olemasolevate tehnoloogiliste rakenduste abil; □ probleemide kirjeldamist – tagasiside rakendusasutustele;
4. tulemuste standardiseerimine – intervjuude tulemuste põhjal hinnatakse, kui kaua aega kulub normaalselt ja efektiivselt toimival ettevõttel³ konkreetse infokohustuse täitmiseks. Nn mittetüüpilised ja mitteefektiivsed ettevõtted jäävad lõpparvutustest välja või tulemused tasandatakse. Valimist standardiseerimise käigus välja jäetud ettevõtete asemele otsitakse vajaduse korral uued ettevõtted ning tehakse lisaintervjuud. NB! Mitme õigusaktiga reguleeritud infokohustused tuleb arvesse võtta proportsionaalselt. Ettevõtte seisukohalt ühekordsed infokohustused on riigi seisukohalt regulaarsed ja tuleks samuti arvesse võtta;
5. halduskoormuse arvestamine – halduskoormus on nelja komponendi korrutis:
 - infokohustuse täitja palgakulu (Statistikaameti andmed), sh töökohaga seotud muud kulud;
 - infokohustuse täitmiseks kuluv aeg;
 - infokohustust täitvate ettevõtete arv;
 - infokohustuse täitmise sagedus.

³ Normaalne efektiivne ettevõtte – tüüpiline, efektiivselt käituv ettevõtte konkreetsetes segmendis.